



TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

26 Nisan 2019

NİSAN 2019 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ SEÇİM BİTTİ, ZAMLAR GELDİ...
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 4,61 ve ON İKİ AYLIK YÜZDE 25,39 ORANINDA
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.107 TL, YOKSULLUK SINIRI 6.863 TL
- ✓ BEKÂR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 2.601 TL

31 Mart 2019 günü yapılan yerel seçimin ardından zamlar art arda geldi ve çalışanların geçim şartları daha da ağırlaştı. Ekmek, et, tavuk gibi mutfak harcamasında önemli ağırlığı bulunan gıda maddelerindeki fiyat artışı aile bütçesini olumsuz etkiledi. Geçtiğimiz aya göre aynı mal ve hizmetleri satın almak için yapılması gereken harcama tutarı önemli ölçüde arttı. Gelirini aynı miktarda artıramayan iktisaden dar ve sabit gelirli kesimlerin satın alma gücü daha da geriledi. Dört kişilik bir ailenin mutfak harcaması (açlık sınırı) mevcut net asgari ücreti geçti.

TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu), çalışanların geçim şartlarını otuz iki yıldan bu yana aralıksız olarak her ay düzenli olarak yaptığı "açlık ve yoksulluk sınırı" araştırması ile ortaya koymaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Nisan 2019 ayı sonucuna göre:

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.106,89 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 6.862,82 TL,
- Evli olmayan-çocuksuz bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 2.600,60 TL olarak hesaplandı.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Nisan 2018	Aralık 2018	Mart 2019	Nisan 2019
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	464,47	536,09	552,30	588,13
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	385,52	446,96	466,84	488,35
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	498,88	578,05	595,48	621,99
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	331,46	380,06	399,48	411,41
Açlık Sınırı	1.680,33	1.941,16	2.014,10	2.106,89
Yoksulluk Sınırı	5.473,38	6.322,99	6.560,58	6.862,82

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Seçim sonrasında ertelendiği görülen zamların etkisiyle son bir ayda sadece mutfak harcaması için yapılması gereken tutar 93 TL artış gösterdi. Yılın ilk dört ayının sonunda mutfağa gelen yük ise 166 TL'ye ulaştı. İnsan onuruna yaraşır bir yaşam için dört kişilik bir ailenin yapması gereken toplam

harcama tutarı ise son bir ayda 302 TL arttı. Yılbaşına göre aile bütçesine gelen ek yük 540 TL olarak hesaplandı. Son bir yıl itibariyle mutfağa gelen ek yük 427 TL olurken, dört kişilik ailenin geçim maliyetindeki artış 1.389 TL oldu.

Anayasa gereği tespitinde çalışanların geçim şartları göz önünde bulundurulmuş asgari ücret günlük 67,36 TL ve aylık net 2.020,90 TL'dir. Asgari ücretin, işçiler ile ailelerinin ihtiyaçlarını dikkate alarak yeterli düzeyde belirlenmediği gün geçtikçe ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yaşanan yüksek fiyat artışlarının bir bedeli çalışanların karşı karşıya kaldığı olumsuz geçim şartlarıdır. Ülkede mevcut asgari ücretin sosyal güvenlik primine temel olan ortalama işçi gelirine oranı oldukça yüksektir. Bu durum, ücretlerin ortalama olarak asgari ücret seviyesinde yoğunlaştığını ve bir anlamda, çalışan yoksulluğunun yaygınlığını ortaya koymaktadır. Elde edilen gelir ile yapılması gereken harcama arasındaki fark giderek açılmaktadır.

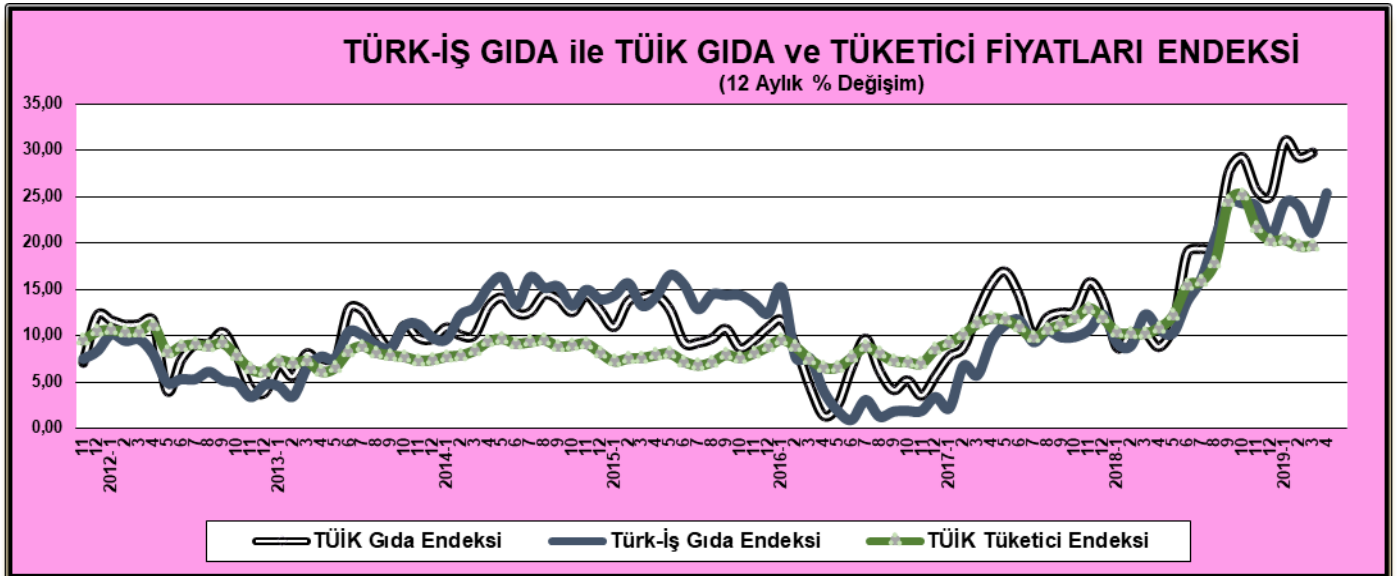
TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2019 Nisan ayında şu şekilde gerçekleşti:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 4,61 oranında **arttı**.
- Yılın **ilk dört ayı sonunda** fiyatlardaki artış yüzde 8,54 oranında oldu
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 25,39 olarak hesaplandı.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 20,81 oldu.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Nisan 2016	Nisan 2017	Nisan 2018	Nisan 2019
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,94	2,51	1,06	4,61
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	0,12	5,99	4,49	8,54
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	4,01	9,45	10,69	25,39
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	12,22	3,38	10,54	20,81

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksi ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda endeksi ve tüketici fiyatları endeksindeki on iki aylık gelişim aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Görüleceği üzere son aylarda fiyatlardaki artış dikkati çekmektedir.



TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında Nisan 2019 itibariyle belirlenen değişim şu şekilde oldu:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; indirim bu ay sona erdi ve aybaşından itibaren ürünlerin ortalama fiyatları artış yönünde gelişme gösterdi. Ancak geçmişteki uygulama özellikle beyaz peynirde tekrar görülmeye başlandı ve 700-800-900 gramlık kutularda satışlar dikkati çekti.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; bir süredir fiyat artışı ertelenen ve tanzim satış mağazalarıyla kontrol altında tutulan kırmızı et fiyatı arttı. Hesaplama dikkate alınan kıyma et fiyatı aynı kalırken, kuşbaşı etin fiyatındaki artış mutfak harcamasına olumsuz yansıdı. Hesaplama dışında tutulan bonfilenin kilogram fiyatı markette 88 TL oldu. Av mevsimi sona eren balığın fiyatı biraz artış gösterdi. Tavuk fiyatında da bu ay artış oldu. Sakatat fiyatı -ciğerdeki artış dışında- değişmedi. Yumurta fiyatı markette yine geriledi ve fakat pazarda aynı kaldı. Bakliyat ürünlerinde (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) bu ay etiketlerde önemli bir değişiklik olmadı.
- Sebze-meyve fiyatlarında beklenen gerileme henüz görülmedi. 2019 yılının Şubat ayında 6,58 TL olan ortalama yaş sebze-meyve fiyatı Mart'ta 7,02 TL olarak hesaplanmış ve bu ay yüzde 5,70 oranındaki artışla 7,42 TL'ye yükseldi. Tanzim satışlarının sona ermesiyle özellikle kuru soğan fiyatı yükselmeye devam etti, patates fiyatı bu ay artmasa da önceki aylara göre yükselen fiyatını korudu. Tarla ürünlerinin devreye girmesiyle sebze kilogram fiyatında artış olmadı ve geçen ayın fiyatı geçerli olurken, meyve fiyatında artış söz konusu oldu. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Bu ay 20 sebze ve 6 meyve çeşidi temel alındı. Meyvede erik, çağla, malta eriği, karpuz ve kavun gibi ürünler pazarda satılmasına karşın hesaplamada dikkate alınmadı. Araştırmada ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.
- Ekmek, piring, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; sürekli ertelenen ve fakat başkentte seçim sonrası uygulanması beklenen ekmeğin gramajı düşürülerek yüzde 25 oranında gerçekleşti ve 200 gram ekmeğin fiyatı 1,25 TL oldu. Çalışanların günlük beslenmesinde ağırlıklı yeri olan ekmeğin fiyatındaki artış aile bütçesine ağır yük getirdi. Un, makarna, irmik fiyatı da artış gösterirken, piring ve bulgur fiyatı değişmedi.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı fiyatında artış görülürken, margarin ile zeytinyağı ve ayçiçeği yağında önemli bir fiyat değişikliği olmadı. Zeytin fiyatı -yeşil ve siyah zeytin ortalaması olarak- bu ay fazla değişmedi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinden fındık ve ayçekirdeği fiyatı arttı. Baharat (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı bu ay da değişmedi. Şeker, bal, reçel, pekmez ile salça fiyatı yine aynı kaldı, tuz fiyatı ise arttı. Çay fiyatında ayarlama dikkati çekti, ıhlamur fiyatı aynı kaldı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplamaya temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmekek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

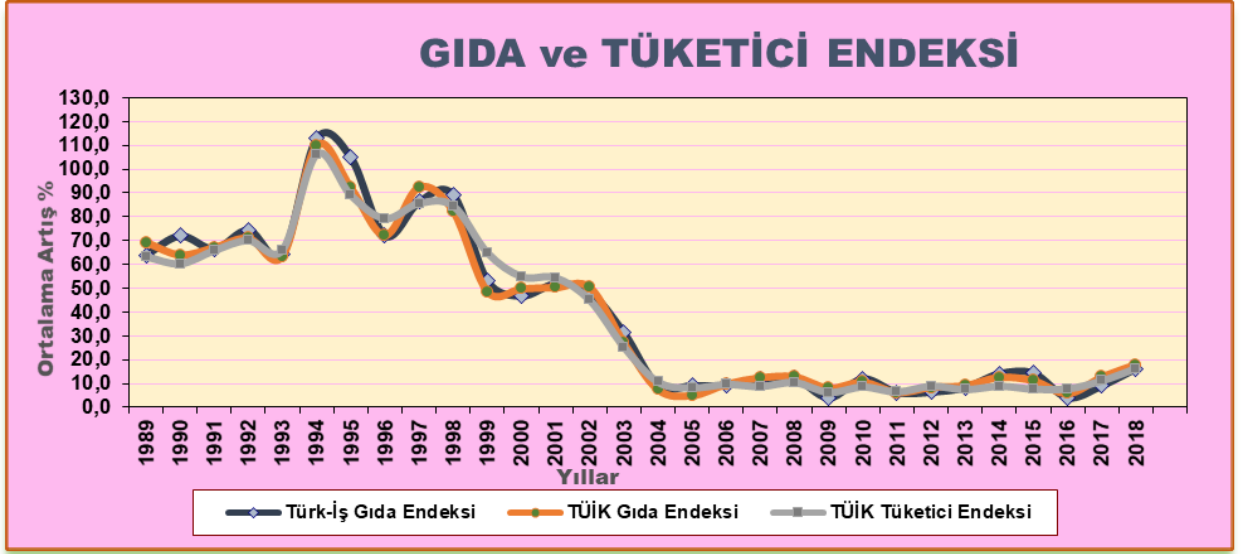
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz iki yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2018 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır.



Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirlili ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirlili kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir göstere olmaktadır.